

Kendari op zuidoost-Celebes. In de loop van '43 namen de aantallen uitgeworpen pamfletten belangrijk toe: in november '43 waren het bijna 560 000 en dat cijfer steeg nadien nog, waarbij in juli '44 het miljoen ver werd overschreden – daarvan waren in die maand ca. 530 000 pamfletten bestemd voor de gebieden op Australisch- en Nederlands-Nieuw-Guinea waar de Japanners doorvochten en bijna 800 000 voor Nederlands-Indië behalve Nieuw-Guinea. Boven dat Nederlands-Indië behalve Nieuw-Guinea werden in augustus '44 1,2 miljoen pamfletten uitgeworpen, in september 1,9 miljoen, in oktober ruim 1 miljoen. Latere cijfers hebben wij niet.

De meeste bombardementen (bombardementen door Amerikaanse lange afstand-bommenwerpers) vonden plaats in de Grote Oost en daar kwamen dus ook veruit de meeste luchtpamfletten neer – in oktober '44, toen in totaal ruim 1 miljoen pamfletten werd uitgeworpen, alleen al boven Makassar bij zeven gelegenheden een totaal van meer dan 660 000. Over het algemeen kwamen de pamfletten dus op eilanden terecht die uit politiek oogpunt minder belangrijk waren – Java, het belangrijkste eiland, kreeg er maar weinig: een beperkt aantal in de eerste drie kwartalen van '43 en pas een aanmerkelijke hoeveelheid in november van dat jaar, toen bij drie gelegenheden in totaal ca. 230 000 pamfletten boven Soerabaja werden afgeworpen (daarvan ruim 150 000 tijdens de luchtaanval waarbij, zoals in ons vorige deel vermeld, schout-bij-nacht Koenraad, opvolger van Coster als Onderbevelhebber Strijdkrachten Oosten, in een van de Amerikaanse toestellen meevloog). In mei '44 werden nog eens bijna 90 000 pamfletten boven Soerabaja uitgeworpen, eind september '44 boven de Preanger en Batavia ca. 300 000 pamfletten door twee speciaal voor die vlucht uitgeruste Nederlandse *Mitchells*, eind januari '45 door één *Mitchell* ruim 200 000 pamfletten boven Soerabaja, Semarang en een aantal andere steden van Oost- en Midden-Java (en boven de interneringskampen te Ambarawa) en tenslotte eind juni '45, ook al door *Mitchells*, een onbekend aantal boven zuidwest-Celebes (enkele van die pamfletten kwamen in het vrouwen- en kinderkamp Kampili terecht).

Er waren pamfletten in het Japans, in het Nederlands, in het Indonesisch, in het Chinees en (voor de Portugezen op Portugees-Timor) in het Portugees. Van der Plas schatte na de oorlog dat er alleen al in het Nederlands en Indonesisch 600 tot 700 verschillende uitgeworpen zijn. Afgezien van de nieuwspamfletten was, zei hij aan de Enquêtecommissie,

'het karakter van de pamfletten . . . nu eens operationeel (vlak voor er een operatie zou plaatsvinden, zeiden wij: 'Blijf weg van die-en-die punten om uw leven te